

Framtidsstrategi

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	2
Nuläge	2
Framtidsstrategi	3
Vision	3
Strategier	3
Aktiviteter	4
TPB:s nya organisation	6
Ökat brukarperspektiv	8
Effektivt nyttjande av teknisk utveckling	11
Effektivt nyttjande av ekonomiska resurser	12
Samverkan med statliga och andra aktörer	14

Förord

I regleringsbrevet för 2008 fick Talboks- och punktskriftsbiblioteket, TPB, följande uppdrag:

Talboks- och punktskriftsbiblioteket ska redovisa en strategi för hur myndigheten avser att gå vidare med de utvecklingsprocesser som tydliggjorts i den framtidsstudie som myndigheten överlämnade till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) den 20 juni 2007. Strategin bör bl.a. omfatta vilka prioriteringar som bör göras för att uppnå ett ökat brukarperspektiv, effektivt nyttjande av teknikutveckling och ekonomiska resurser samt samverka med statliga och andra aktörer inom verksamhetsområdet. Strategin ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast den 15 juni 2008.

Med nuläget som grund beskriver TPB strategin för utvecklingsprocesserna kring brukarperspektivet, teknikutvecklingen, de ekonomiska resurserna samt samverka med andra aktörer.

Enskede den 13 juni 2008

Roland Esaiasson
Bibliotekschef

Nuläge

Målgruppen

Målgruppen för TPB:s verksamhet utgör mer än en halv miljon av Sveriges befolkning. De två dominerande grupperna är personer med synskada och personer med läs- och skrivsvårigheter. TPB är framgångsrikt med att nå personer med synskada men behöver bli bättre på att nå personer med läs- och skrivsvårigheter. TPB betjänar också många personer med andra funktionshinder

Målgruppen är också i behov av anpassningar av annan information som inte faller inom TPB:s nuvarande ansvar, till exempel information från myndigheter som utredningar, rapporter och annan information. Här har varje myndighet ett eget ansvar att tillgängliggöra sin information. TPB kan dock bistå med kompetens och resurser att genomföra anpassningar av sådan information.

Produktion av anpassade medier

Anpassade medier framställs för personer med läshinder. Ansvar för verksamheten ligger på olika nivåer och på flera aktörer inom samma nivå. Ansvar för dagstidningar, tidskrifter, läromedel och skönlitteratur är uppdelat på fyra olika statliga aktörer; Taltidningsnämnden (TTN), Kulturrådet, Specialpedagogiska institutet (SIT) och TPB. Landsting och kommuner producerar regionala och lokala taltidningar, universitet och högskolor anpassar kompletterande studiematerial och kommunala inläsningstjänster bistår enskilda individer. Teknikutveckling har gjort att gränsen mellan anpassade och vanliga medier suddats ut något, även personer utan läshinder konsumerar information och underhållning som ljud.

Distributionssystem för anpassade medier

För distribution av anpassade medier används i princip fyra olika kanaler: utlåning av talböcker via bibliotek, blindskriftsförsändelser via post, radiosändning av taltidningar samt Internetbaserad distribution av talböcker. Olika innehållsproducenter har valt olika distributionsformer. Det finns kommersiella aktörer inom området distribution av ljud som information och underhållning. Pilotförsök med goda resultat har genomförts där dessa distribuerar anpassade medier. Här öppnar sig intressanta möjligheter att använda samma teknik och samma leverantörer för såväl anpassade medier som för icke anpassade.

Konsumtion av anpassade medier

Det finns ett antal olika format för anpassade medier och därmed ett antal olika tekniker för att konsumera dem. Det är också nödvändigt med tanke på att målgruppen är så heterogen – för några är smidighet och mobilitet viktigast, för andra är mobilitet inte intressant medan enkelhet och tydlighet är helt nödvändigt. Det finns också olika kommersiella alternativ som för vissa personer med funktionshinder är ändamålsenliga, främst då mp3-formatet med en stor flora av konsumtionsutrustning att välja inom, men även de ljudböcker som använder det traditionella cd-formatet. DAISY-formatet består bland annat av ljudfiler i mp3-format. Det innebär att DAISY kan konsumeras på valfri kommersiellt tillgänglig mp3-utrustning. Inom området i stort och inom delområdet anpassade medier sker en snabb teknikutveckling som på sikt förväntas förenkla användningen och förbilliga produktionen av utrustningen.

Framtidsstrategi

Vision

“TPB är ett ledande kunskapscenter som ger människor med funktionshinder tillgång till medier som de behöver”

Strategier

- Genom digital lagring och distribution ska vi möta brukarnas krav på snabb tillgång till anpassade medier. Vi ska också utveckla samarbetet med biblioteken
- Genom regelbundna användarundersökningar ska vi kartlägga både slutanvändares och förmedlande organisationers behov och prioriteringar
- Genom att göra tillgänglig information i samarbete med andra myndigheter och företag, både nationellt och internationellt, ska vi öppna för nya produkter och tjänster
- Genom samarbete med förlagen ska vi stödja deras utveckling för produktion av tillgängliga media. Vår egen produktion ska också effektiviseras genom en ökad tillgång till digitala förlagor och utvecklade processer

Aktiviteter

Följande prioriterade aktiviteter bör genomföras i en nyorientering av TPB med brukaren i fokus.

Organisatoriska aktiviteter:

Myndighetens namn

Vi föreslår namnbyte till ”Myndigheten för anpassade medier” men behåller akronymen TPB som är ett välkänt varumärke. Det nya namnet representerar bättre den nuvarande och framtida verksamhetsutvecklingen.

Myndighetens lokalisering

Nuvarande lokaler är inte ändamålsenliga för verksamhetens utveckling. Ombyggnad av nuvarande lokaler eller flytt till mindre och bättre lämpade lokaler kommer att bli nödvändigt.

Myndighetens organisation

En ny organisation införs som syftar till att med brukaren i fokus effektivisera och rationalisera rutiner, flöden och processer för att optimera såväl produktionen, informationen som distributionen av anpassade medier.

Myndighetschef

Nuvarande titel, bibliotekschef, är missvisande och hämmande för myndighetens utveckling och verksamhet. En ny titel, generaldirektör, ger nödvändig tyngd i relationen till omvärlden. Dessutom harmoniserar titeln bättre med övriga nordiska länder.

Myndighetens styrelse blir råd

TPB inrättar ett råd för visionära och strategiska frågor. Rådet har representanter från närstående myndigheter, brukarorganisationer, biblioteksorganisationer samt från relevanta delar av näringslivet.

Myndighetens kompetens

TPB utvecklas allt mer mot ett kunskapscenter och kompetensprofilen kommer att behöva förändras i takt med verksamhetens utveckling. Delar av verksamheten kommer att minska, medan andra kommer att utökas.

Delar av omställningen kan ske genom naturlig avgång, men det behövs relativt omfattande insatser i form av kompetensutveckling, samt avveckling och nyrekrytering. Insatsen kommer att kräva betydande resurser under de närmaste två åren.

Operativa aktiviteter:

Ökat brukarperspektiv

Genom att genomföra en långsiktig förändring där alla låntagare ges möjlighet att själva låna talböcker via Internet – hemma, på jobbet, på biblioteket eller i skolan – skapas tillgång till anpassad litteratur 24-timmar om dygnet. TPB kommer att fördjupa samarbetet med förmedlare, organisationer och företag för att bättre nå personer med läs- och skrivsvårigheter.

Det är av stor vikt att fortsätta att genomföra kontinuerliga användarundersökningar t.ex. genom brukarenkäter på webben eller i samarbete med analysinstitutioner för att förvärva ytterligare kunskap om andra behov hos andra grupper med funktionsnedsättningar. En angelägen del i ett ökat brukarperspektiv är att skapa förutsättningar för samtidighet i utgivningen av tryckt och anpassat media.

Effektivt nyttjande av teknikutvecklingen

Genom ett fortsatt samarbete i open-source miljö med medlemmarna i DAISY-konsortiet delas utvecklingsinsatserna bl.a. för att skapa processer för automatisk produktion av anpassade medier.

TPB fortsätter öka den syntetiska produktionen av högskolelitteratur utifrån XML-filer i DAISY-format och på sikt planeras även en utökad syntetisk produktion av allmän vuxenlitteratur.

Utvecklingen av punktskrift sker bl.a. genom att TPB tar fram ett nytt datorformat för tryckning av punktskrift samt inför tjänsten punktskrift on-demand. Med början under 2008 digitaliseras beståndet av punktskriftsnoter.

Effektivt nyttjande av ekonomiska resurser

TPB har startat arbetet med att förbättra och omförhandla avtal beträffande inflödet av tryckta böcker och förlagsfiler, beträffande kostnader, snabbhet och samtidighet. TPB har föreslagit regeringen att lagstifta om pliktleverans av filer från förlag till TPB för att skapa en långsiktig helhetslösning av tillgången till digitala filer.

Genom ett samarbete och avtal med våra systerorganisationer får vi tillgång till digitala filer från utländska förlag och ökar på så sätt externa förvärv av talböcker.

Samverkan med statliga och andra aktörer

TPB:s strategi är att fördjupa samverkan med Taltidningsnämnden, Handisam, Post- och telestyrelsen, Specialpedagogiska Institutet samt de kommunala och regionala biblioteken, vilka alla är viktiga partners för den framtida verksamheten.

TPB har också påbörjat en samverkan med Svenska Förläggareföreningen (Förläggareföreningen) och ljudboksförlagen kring licensiering av ljudböcker till talböcker, samt fortsätter att fördjupa samarbetet med andra talboksproducenter och företag verksamma inom området.

TPB:s nya organisation

I TPB:s framtidsrapport som avlämnades till Regeringen, Kulturdepartementet i juni 2007 framkom ett antal styrkor och svagheter i TPB:s verksamhet.

Styrkor som:

Gott anseende med bra kontaktnät och goda externa kommunikationer

Omfattande bestånd av anpassade media

Bred kunskapsbas med specialistkompetenser, systemlösningar med egenutvecklade programvaror

Svagheter som:

Bristande kunskaper om användargrupperna

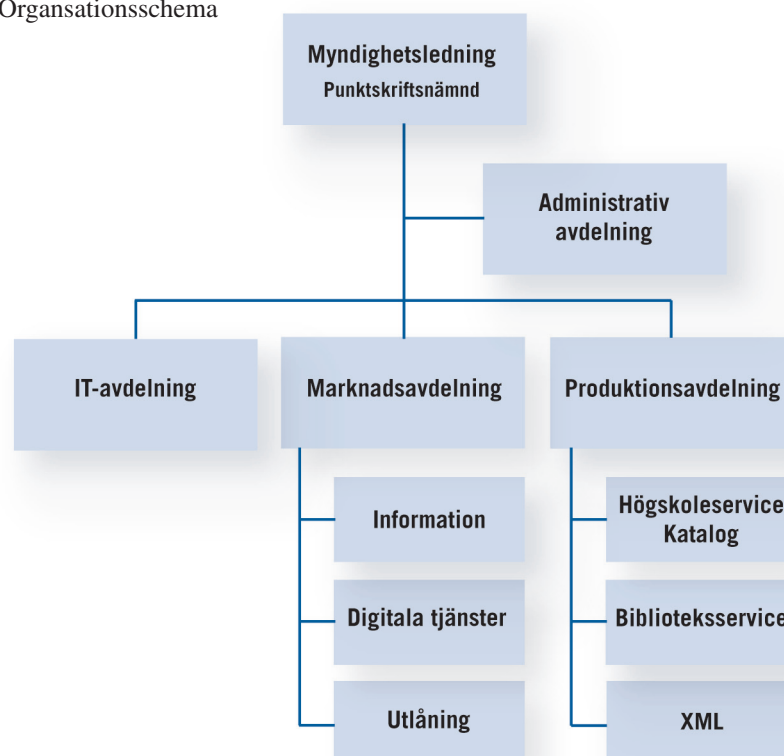
Svag kännedom om TPB i Myndighetssverige

Otydlig organisation med brister i långsiktig planering

TPB:s nya organisation syftar till att med brukaren i fokus effektivisera och rationalisera rutiner, flöden och processer för att optimera såväl produktionen, informationen som tillgången till anpassade medier.

Förändringsarbetet skall leda till att i ökad omfattning tydliggöra ett delegerat ansvar i en marknadsorienterad organisation. Delegationen omfattar såväl verksamhets-, som ekonomi-ansvar. Besluten fattas nära verksamheten med en ökad snabbhet och effektivitet. Med ökade befogenheter i organisationen fördjupas delaktigheten och den personliga utvecklingen stimuleras.

Bild 1. Organisationsschema

Administrativ avdelning

Kommer att lägga kraft på ledarskapsutveckling av TPB:s chefer. Utvecklar HR-funktionen, elektroniska fakturahanteringen och det ekonomiska uppföljningsarbetet.

Marknadsavdelning

Denna nya avdelning tar ett samlat ansvar för relationen med brukare och förmedlare innefattande utveckling av nya produkter och tjänster tillsammans med IT- och Produktionsavdelningen.

Produktionsavdelning

Analyserar rutiner, flöden och processer och optimerar dessa i relation till produktions-tider och volymer. Utvecklar upphandlingsprocessen för att skapa förutsättningar för ökad konkurrens och låga priser på produktion av medier.

IT-avdelning

I den nya organisationen samordnas systemutveckling med driftsverksamheten av befintliga stödsystem vilket ger ett effektivare utnyttjande av resurserna.

TPB står inför en spännande utveckling med brukarnas förändrade krav, och de tekniska möjligheterna att möta dessa. Vår utmaning ligger i att kontinuerligt anpassa verksamheten genom att undersöka brukarnas behov, och att på ett så effektivt och kvalitetssäkert sätt som möjligt tillgodose deras behov av olika litteratur och media.

Målgruppen

Målgruppen för TPB:s verksamhet utgör mer än en halv miljon av Sveriges befolkning. Personer med läs- och skrivsvårigheter (430 000 individer) och personer med synskada (120 000 individer) dominerar målgruppen men även andra funktionshinder ingår.

Bland befintliga låntagare av talböcker på Sveriges bibliotek utgör i dag personer med synskada 65 % och personer med läs- och skrivsvårigheter 20 %. Den största skillnaden mellan antalet faktiska användare och målgruppens storlek finns inom gruppen personer med läs- och skrivsvårigheter i åldersspannet 20-65 år. TPB tolkar detta som att TPB och biblioteken i Sverige är framgångsrika med att nå personer med synskada men behöver bli betydligt bättre på att nå personer med läs- och skrivsvårigheter.

TPB och biblioteken betjänar också många personer med andra funktionshinder. Inom denna grupp ”övriga” finns personer med utvecklingsstörning, rörelsehinder, afasi m.fl. Ytterligare kunskap behöver samlas in om denna del av målgruppens behov och användande av talböcker och andra anpassade medier.

Brukarmedverkan

Service till personer med läshinder kommer att individualiseras allt mer. För att veta att de satsningar TPB gör i framtiden är de rätta, måste vi veta mer om hur brukarna använder våra produkter och tjänster. TPB kommer att göra breda användarundersökningar periodiskt och mindre undersökningar vid behov över webben.

Distribution

TPB:s målgrupp är stor, mångfacetterad och har vitt skilda behov och önskemål. TPB kommer att utveckla servicemodeller som passar de olika delarna av målgruppen. Den nationella policyn är att utgå från generella lösningar som passar så många som möjligt och komplettera med lösningar för särskilda behov.

Dagens modell av fysisk utlåning av talböcker på lokala bibliotek kommer att finnas kvar även på lång sikt. Denna modell bygger på att biblioteken laddar ned och lånar ut via lokala biblioteksdatasystem. TPB planerar därför att fortsätta utveckla denna tjänst till biblioteken med ytterligare förenklingar.

TPB bedömer att en stor del av talbokslåntagarna i Sverige vill ha möjlighet att låna talböcker direkt via en webbaserad tjänst. TPB samarbetar för närvarande med flera andra aktörer med att utveckla möjligheterna till bland annat strömmande läsning av talböcker via mobiltelefon samt utlåning till personer med speciella DAISY-spelare som möjliggör Internetdistribution utan att låntagaren har en dator.

Framtidens punktskriftsservice kommer att vara punkt-on-demand. On-demand-produktion av punktskrift ger bättre service och effektivare utlåning samt lägre lagringskostnader. Ett växande antal böcker finns tillgängliga i det gemensamma XML-grundformatet DTBook, både hos TPB och hos andra bibliotek i världen, vilket möjliggör att punktskriftsbeståndet kan komma att växa avsevärt om en on-demandlösning och upphovsrättslig lösning för utväxling av elektroniska dokument mellan bibliotek faller på plats.

Nya tjänster

Internetbaserade tjänster innebär en unik möjlighet för individen att själv kunna bidra med innehåll och att kommunicera med andra. Målgruppens storlek och mångfald innebär inte enbart att tjänsterna behöver kunna se olika ut för olika individer utan även att innehållets form kan individanpassas. TPB:s webbtjänster ska vara interaktiva tjänster med möjlighet att betygssätta böcker, olika former av forumdiskussioner, boktips och bokklubbar. En viktig utveckling är att förbättra låntagarnas möjligheter att spara egna profiler på webbplatsen som möjliggör t.ex. automatisk uppdatering av den information man är intresserad av, att man får det format man önskar utan att behöva göra inställningar etc.

Produktion ur brukarperspektiv

Utvecklingen av TPB:s produktion – tillgängliggörandet – av det tryckta mediet har alltid fokus på brukarperspektivet. TPB kommer att öka antalet talböcker med mänskligt ljud eller syntetiskt ljud i kombination med den tryckta texten, produktion av punktskrift både på papper och som digital fil samt elektronisk text i olika format.

Tillgången till boken är avgörande när produktionen påbörjas. Förlagan vid produktion har traditionellt bestått av den tryckta boken och sedan några år används även förlagsfiler. Förlagsfilerna får TPB tillgång till genom enskilda överenskommelser eller avtal med olika förlag, idag gäller detta endast svenska förlag. Oavsett förlagan så är det viktigt att så snart som möjligt få information om utgivningen av nya titlar. Detta för att förkorta produktions-tiderna och ökar kvaliteten i produktionen.

För att skapa en långsiktig helhetslösning av tillgången till digitala filer har TPB föreslagit regeringen att lagstifta om pliktleverans av filer från förlag till TPB.

Det anpassade mediet ur ett brukarperspektiv

Utvecklingen av formatet (standard) för digitala talböcker, DAISY, sker inom det internationella DAISY-konsortiet. Genom utvecklingen av standarden har ett XML-format (DAISY-XML) skapats. Filer i detta format används i produktion av talböcker, punktskrift och e-text. Valfrihet i brukarperspektivet kräver att de medier som TPB producerar utvecklas i takt med att standarden utvecklas. Möjligheten att skapa olika media från detta grunddokument kommer att förändra brukarnas tillgång till medier.

Produktionstider och processer ur ett brukarperspektiv

Kort produktionstid är viktigt för många i målgruppen. Det vore önskvärt att en titel kunde lånas i anpassad form samtidigt som den ges ut. Produktionstiderna styrs i huvudsak av tiden för leverans av förlaga, den interna processtiden på TPB och produktionstiden hos TPB:s kontrakterade leverantörer. Samtliga tider går att påverka för att produktionen ska ske snabbare. Den interna processtiden påverkas genom översyn och förändring och den externa produktionstiden genom förändringar avtalens klausul.

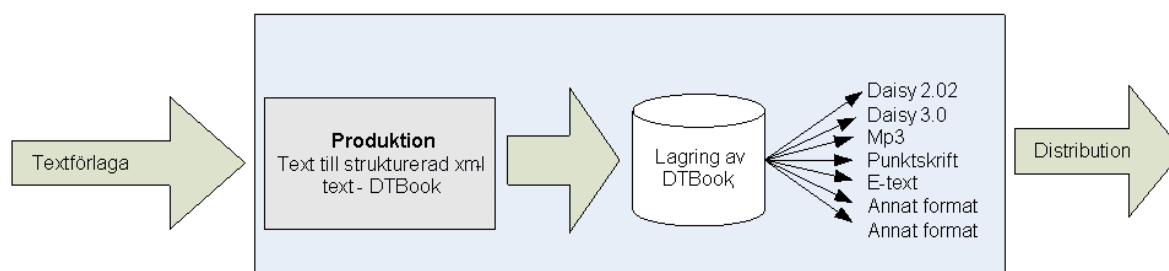
Prioriteringar

- Att få ytterligare kunskap om behoven hos andra grupper med funktionsnedsättningar
- Att tillsammans med förmedlare på folkbibliotek arbeta fram vägar för att nå personer med läs- och skrivsvårigheter
- Att utvecklar rutiner för att kontinuerligt göra användarundersökningar
- Att genomföra en långsiktig förändring där alla låntagare av anpassad litteratur i Sverige ges möjlighet att själva låna böcker via Internet – hemma, på jobbet, på biblioteket eller i skolan
- Att införa punkt-on-demand på alla böcker som finns i digitalt format
- Att ta fram ett nytt datorformat för tryckning av punktskrift
- Att utveckla relevanta, målgruppsanpassade tjänster på webbplatsen där låntagarna kan betjäna sig själva och kan kommunicera med varandra, med lokala biblioteket och med TPB
- Att skapa möjligheter för samtidig utgivning av ett anpassat media
- Att öka inflödet av digitala förlagor
- Att arbeta för att det lagstiftas om pliktleverans av filer från förlag till TPB
- Att undersöka behovet av anpassade böcker i e-textformatet
- Att genomföra återkommande processöversyner
- Att överväga att införa envägs förmedlingslån som sparar porto och minskad arbetsinsats
- Att koppla ihop tjänster på Internet så att andra organisationers webbaserade tjänster kan användas för att ge tillgång till böcker i TPB:s bestånd

Framtidens produktion - flera utmedia från ett grunddokument

Produktion av anpassade medier innehåller idag automatiserade processer som gör att man kan generera olika utmedia utifrån ett grunddokument.

Bild 2. Modell av DTBook-produktion

Ovanstående modell används i dag vid produktionen av talböcker med syntetiskt tal. Fortfarande återstår många utvecklingssteg innan all produktion går denna väg. Bland annat arbetar TPB med att utveckla en mer automatiserad process för produktionen av punktskrift.

TPB har kompetens och infrastruktur för produktion av anpassade medier. Detta kan samutnyttjas för produktion av t.ex. anpassad myndighetsinformation, dagstidningar eller tidskrifter. TPB utreder möjligheterna att erbjuda en webbaserad tjänst för uppladdning av dokument som omvandlas till DAISY-format.

Många av de publikationer som personer med läshinder behöver ha tillgång till ges ut i elektronisk form som e-böcker eller e-tidskrifter. Det är dock långt ifrån självklart att den teknik och de format som används innebär att informationen överhuvudtaget är tillgänglig eller tillräckligt lätt att använda för personer med läshinder. Ett viktigt exempel är de vetenskapliga tidskrifter som universitets- och högskolebiblioteken erbjuder personal och studenter.

Prioriteringar

- Att samarbeta med flera andra medlemmar i DAISY-konsortiet med att utveckla processer för automatisk produktion av utmedier inom det så kallade DAISY Pipeline-projektet
- Att samarbeta för att hitta upphovsrättsliga lösningar för utväxling av elektroniska dokument mellan bibliotek
- Att samarbeta med universitet och högskolor för att studenter ska få bästa möjliga stöd under sin studietid
- Att kartlägga marknaden och tillgängligheten till elektroniska publikationer
- Att tillhandahålla kompetens på området anpassade medier till andra myndigheter i Sverige
- Att fortsätta den påbörjade utvecklingen och produktionen av barnlitteratur med mänskligt tal, synkroniserat med text och bilder
- Att utreda e-text i Textviewformatet. TPB vill skapa en bild av en framtida efterfrågan av detta utmedia i förhållande till det växande beståndet av DAISY text och ljud

Produktion av anpassade media

Den egna produktionen är en stor del av TPB:s förvärv, ca 75 % av talboksförvärven och i princip 100 % av punktskrifts- och e-textförvärven. Olika typer av externa förvärv leder till ett effektivt nyttjande av de ekonomiska resurserna.

I talboksverksamheten kompletterar TPB den egna produktionen genom förvärv av svenska titlar från svenska talboksleverantörer. De båda svenska företagen med talbokstillstånd, Bibliotekstjänst AB (BTJ) och Inläsningstjänst AB (ILAB), erbjuder TPB att förvärva titlar ur deras produktion. Sammantaget producerar dessa båda företag 5-600 titlar varje år.

Produktion av litteratur på invandrarpråk är tidsödande och kostsamt. Genom att vara aktivt i DAISY Consortium och IFLA Libraries for the Blind Section skapas kontakter med systerbibliotek i andra länder. Härigenom blir det möjligt att köpa, byta och låna talböcker på andra språk än svenska.

Enligt Förläggareföreningens branschstatistik har ljudböckernas betydelse på bokmarknaden fortsatt att öka. TPB har inlett diskussioner med Förläggareföreningen om framtida samarbete mellan förlag och TPB där TPB mot ersättning får möjlighet att överföra och förvärva ljudbokstitlar till talböcker i DAISY-format.

Nordiskt samarbete

Av tradition finns det ett gott samarbete mellan TPB och de nordiska systerorganisationerna i Danmark, Norge, Finland och på Island. För närvarande pågår diskussioner bl.a. om ett samutnyttjande av de nationella bestånden av talböcker. TPB och Celiabiblioteket i Finland har ett avtal om byte av talbokstitlar mellan länderna sedan ett par år tillbaka. Den svenska talsyntesutvecklingen har väckt intresse i de nordiska grannländerna. Genom ett samarbete kan investerings- och utvecklingskostnaderna fördelas på fler.

Prioriteringar

- Att samarbetar med medlemmar i DAISY-konsortiet för att utveckla processer för automatisk produktion
- Att arbeta för en upphovsrättslig lösning för utväxling av elektroniska dokument mellan internationella bibliotek
- Att kartlägga marknaden och tillgängligheten till elektroniska publikationer
- Att TPB tillhandahåller/säljer sin kompetens till andra myndigheter i Sverige och Norden
- Att samutnyttja den svenska talsyntesutvecklingen inom Norden och därmed en fördelning av investerings- och utvecklingskostnaderna
- Att samarbeta inom Norden för att förvärva litteratur på våra invandrarpråk och att samarbete med våra internationella systerorganisationer för att få tillgång till digitala filer från utländska förlag
- Att avtala med ljudboksförlag om förvärv av ljudbokstitlar för omvandling till DAISY-formatet

Kompetensutvecklingen på TPB

Vår omvärldsanalys pekar på förändring inom flera områden som kommer att påverka vår kompetensförsörjningsplan under de kommande åren.

Ökande effektivitetskrav inom offentlig sektor innebär ett kontinuerligt arbete med att effektivisera och optimera de interna processerna. För kortare uppdrag eller vid behov av viss expertkompetens kan externa tjänster nyttjas i större utsträckning än idag i stället för rekrytering.

Brukarnas behov förändras och nya krav ställs på snabbhet och kvalitet. Teknikutvecklingen ger möjlighet till en utökad digital distribution med minskad manuell hantering som följd.

Digitala tjänster kräver teknisk utveckling och support. Information och rådgivning kommer att öka i takt med att bibliotek och brukare får utökade möjligheter till att själva söka och ladda ned material från TPB:s digitala bibliotek.

Ett utökat internationellt samarbete och den ökande gruppen funktionshindrade äldre med utländsk härkomst kommer att ställa allt större krav på språkkunskaper.

Som en effekt av detta ser vi att behovet av antalet anställda minskar, samtidigt som en omställning mot en mer specialiserad kompetens är nödvändig. Behovet av förändrad kompetens är generellt, och avser både kärnverksamhet som stödverksamhet. Delar av omställningen kan ske genom naturlig avgång, men man måste göra relativt omfattande insatser i form av kompetensutveckling, samt avveckling och nyrekrytering. Insatsen kommer att kräva betydande resurser under de närmaste två åren.

Prioriteringar

- Att genomföra en detaljerad kartläggning och analys av nuvarande och kommande uppdrag
- Att utifrån vårt uppdrag och omvärldsbevakning skapa en långsiktig kompetensförsörjningsplan samt att kontinuerligt uppdatera denna
- Att planera anpassningen av vår kompetens efter kartläggningen

Samverkan med statliga och andra aktörer

TPB har utrett, på uppdrag av Näringsdepartementet, förutsättningarna för att utveckla ett nationellt digitalt distributionssystem med personer med läshandikapp som målgrupp. Rapporten i sin helhet finns att ladda ned på: www.tpb.se/forskning_utveckling/avslutade_projekt/

Biblioteksområdet

TPB:s modell för bibliotekssamarbete kring distribution av talböcker baseras på ett delat ansvar mellan TPB och de lokala biblioteken samt på att flera olika distributionsmetoder används. Modellen gäller för samarbetet med skolbibliotek, folkbibliotek och universitets- och högskolebibliotek.

Denna svenska talboksmodell där lokala bibliotek förmedlar litteratur är unik internationellt och Sverige har i jämförelse med övriga nordiska länder hög utlåning per capita. Det lokala bibliotekets roll som förmedlare och informatör är viktig även då distributionen sker mer och mer digitalt. På universitets- och högskoleområdet samarbetar TPB med biblioteken och med samordnare för funktionshindrade.

Den regionala rollen kommer i framtiden att vara mer rådgivning/information och som initiativtagare till utveckling av servicen till brukarna.

En viktig fråga kring utlåning av talböcker via Internet är användarhantering. För att få låna talböcker via TPB:s webbplats krävs ett användarkonto hos TPB vilket låntagaren får genom att ansöka hos sitt lokala bibliotek. TPB kommer att ge de lokala biblioteken möjlighet att skapa/redigera ett användarkonto till tjänsten via TPB:s webbplats.

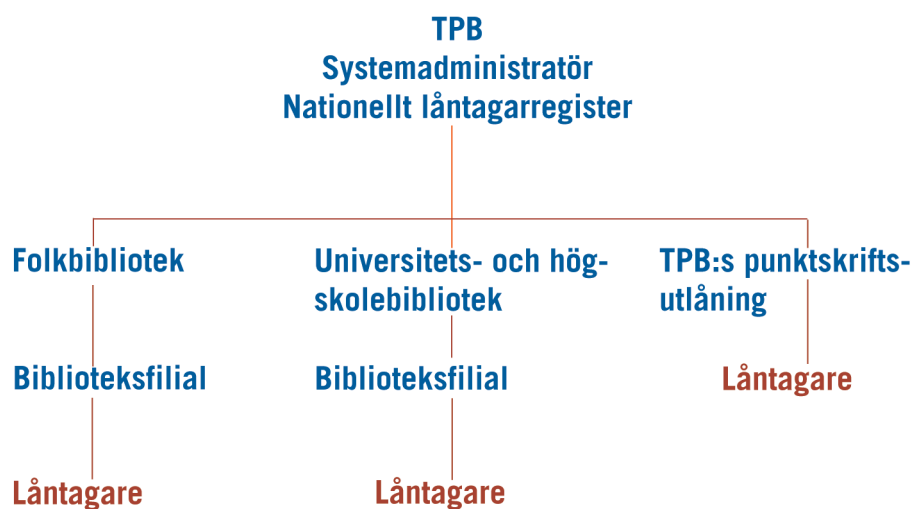

Bild 3. Modell för digital distribution över TPB-katalogen

TPB har två referensgrupper inom biblioteksområdet. En grupp för förmedlare från olika biblioteksformer inom folkbiblioteksområdet och en grupp med förmedlare inom universitets- och högskoleområdet.

Specialpedagogiska Institutet (SIT) och Post- och telestyrelsen (PTS)

TPB har ett samarbete med produktionsenheten på SIT när det gäller upphandling av produktion. TPB förvärvar och katalogiserar SIT:s produktioner av talböcker, punktskrift och e-text. Talböckerna införlivas i TPB:s digitala bibliotek och är nedladdningsbara. Samarbetet kommer att fortsätta och på så sätt tillgängliggörs SIT:s talboksproduktion via det distributionssystem som TPB bygger för den egna produktionen och de egna förvärven.

PTS och TPB samarbetar i projekt kring nya distributionsvägar. Under första halvåret 2008 avslutas etapp 2 av projektet strömmande läsning av talböcker. Projektet har bedrivits av TPB i samarbetet med högskolor, grundskolor och genom finansiering från PTS. TPB föreslår en fortsatt försöksverksamhet i en tredje etapp som enligt regeringsuppdraget ska redovisas den 30 april 2009.

Projektet ”Statens offentliga utredningar för läshandikappade” har genomförts av TPB under 2006 och 2007. Projektet har finansierats av PTS. Syftet med projektet var att visa ett konkret och gott exempel för läshandikappanpassning av offentlig information genom att framställa och via regeringens hemsida distribuera Statens offentliga utredningar, SOU:er, i DAISY text och ljud med syntetiskt tal. Projektet redovisas till PTS under första halvåret 2008.

Taltidningsnämnden (TTN)

TPB har 2008 ett gemensamt uppdrag med TTN att utreda möjligheterna till ökad samverkan och nyttjande av gemensamma resurser t ex inom produktion. En undersökning bland målgruppen förväntas ge viktiga svar på frågor kring hur TTN och TPB ska gå vidare med införandet av digital distribution och automatiserade produktionsmetoder. I utredningen undersöks förutsättningarna för samutnyttjande av infrastruktur för produktion, distribution och konsumtion av talböcker och taltidningar. Bland annat ska möjligheten att använda gemensamma spelare/mottagare för talböcker och taltidningar via Internet undersökas. Uppdraget redovisas den 30 oktober 2008.

Samverkan med Handisam

TPB är med i TIR, Handisams råd om användbar tillgänglig information och kommunikation. Syftet med rådet är att samordna frågor kring genomförande av nationell och internationell politik inom området användbar och tillgänglig information. Utvecklingen av krav inom t.ex. standardiserings- och lagstiftningsarbete i Sverige och internationellt är omfattande. TPB:s strategi i den samverkan är att bistå med kompetens och resurser att genomföra anpassningar av andra myndigheters information.

Samarbete med Förläggareföreningen och Ljudboksförlagen

TPB diskuterar med Förläggareföreningen möjligheterna för ett samarbete som skulle kunna involvera Ljudboksförlagen. Idag "dubbelproduceras" Ljudbokstitlar d.v.s. både av TPB och ett Ljudboksförlag. Detta är numera möjligt eftersom man 2005 tog bort den del av 17§ URL som angav att en talbok inte fick produceras med stöd av bestämmelsen om den redan fanns som Ljudbok i handeln. Det dubbla arbetet är onödigt ur såväl förlagsekonomiskt som samhällsekonomiskt perspektiv.

I Norge och Danmark har TPB:s motsvarigheter avtal med respektive lands förläggareförening vilket gjort ett samarbete möjligt. I Sverige tecknar förlagen själva avtal som innehåller ekonomiska hänsynstaganden.

I mars hade TPB en workshop med samtliga Ljudboksförlag och informerade om en möjlig lösning för att via en licensavgift "daisyfiera" och tillgängliggöra Ljudböckerna som talböcker. Det visade sig finnas ett tydligt intresse att gå vidare med pilotprojekt och under maj har TPB och två Ljudboksförlag beslutat att under hösten 2008 inleda försök med överföringar av Ljudböcker till talböcker.

Dagens samarbete mellan TPB och BTJ är planerat att fortsätta men med förändringen att de talböcker som produceras av BTJ nu kommer att köpas in av TPB och tidigare än förut införlivas i det nationella talboksbeståndet i TPB:s digitala bibliotek på Internet. Denna modell kommer att användas även i samarbetet med andra talboksproducenter som länsbibliotek, universitets- och högskolebibliotek, Inläsningstjänst AB m.fl. Detta bör innebära en stor förbättring för de lokala biblioteken och låntagarna eftersom bl.a. de ca 300 titlar som BTJ producerar tillhör de mest populära/utlånade.

Prioriteringar

- Att fördjupa samarbetet med de lokala biblioteken för att brukaren ska få en optimerad service
- Att tillsammans med regionbiblioteken ta fram arbetsmetoder som kan bli modeller för folkbiblioteken i landet
- Att samarbeta med olika myndigheter för att målgruppen ska få bättre service och bättre utnyttjande av resurser
- Att fördjupa samverkan med Taltidningsnämnden, Handisam, Post- och telestyrelsen, Specialpedagogiska Institutet samt de kommunala och regionala biblioteken
- Att samverka med Förläggareföreningen och Ljudboksförlagen kring licensiering av Ljudböcker till talböcker
- Att fördjupa samarbetet med kommersiella aktörer och andra talboksproducenter.
- Att öka externa förvärven av talböcker genom avtal med talboksproducenter
- Att i ett pilotprojekt med två Ljudboksförlag överföra Ljudböcker till talböcker
- Att delta som aktiv part i projekt med kommersiella aktörer kring nya distributionssätt för bl.a. talböcker

www.tpb.se

